

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesinde Sigara Kullanımı ve İlişkili Faktörler

Prevalence of Smoking in Gazi University Medicine Faculty and Related Factors

Asiye Uğraş Dikmen¹, Ali Kadir Koç¹, Sevil Özger İlhan², Mustafa Necmi İlhan¹

¹Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

²Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıbbi Farmakoloji Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

ÖZET

Giriş: Tütün kullanımı, dünyada yaygınlığının giderek artması ve sağlık üzerine olan negatif etkisi nedeniyle önemli bir halk sağlığı sorunudur. Hekimler, toplumun sigara kullanımı davranışı üzerinde etkili olabilecek bir kesimdir ve hekimlerin sigara konusundaki inançları ve davranışlarını öğrencilik yıllarında kazandıkları göz önüne alınırsa müdahale programları geliştirmek için hekimlerde ve hekim adaylarında sigara kullanım durumu ve nedenlerinin ayrıntılı incelenmesine ihtiyaç vardır. Bu çalışmada Gazi üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinde ve sağlık çalışanlarında sigara kullanım sıklığı ve etkili faktörlerin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Gereç-Yöntem: Araştırma, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde eğitim gören öğrenciler, fakültede görev alan araştırma görevlileri ve fakültede görev alan öğretim görevlileri olmak üzere toplam 696 katılımcı ile yürütülen kesitsel tipte bir araştırmadır.

Bulgular: Katılımcıların %38,2'sinin hayatında bir kez sigarayı denemiş olduğu ve %27,4'ünün şu an sigara kullanmakta olduğu görülmüştür. Lojistik regresyon analizi sonucu halen sigara kullanmada erkek cinsiyetin (RR: 4,221), sigara kullanımı hakkında bilgilerin yetersizliğinin (RR: 2,139) ve dengesiz beslenmenin (RR: 3,684) istatistiksel olarak anlamlı yordayıcılar olduğu görülmüştür. Öğrencilerde ek olarak, gelir durumu daha yüksek olanlarda sigara kullanım durumunun da yüksek olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Sigara kullanımı konusunda giderek artan sıklık düşündürücüdür. Toplumda rol model yönlerinin önemi de göz önünde bulundurulursa doktorlarda sigara kullanım sıklığının artması toplum sağlığı açısından büyük bir risk oluşturmaktadır. Bu nedenle doktorların sigaraya başlamasını önlemek için yapılacak müdahaleler büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Sözcükler: Sigara, bağımlılık, Tıp Fakültesi

Geliş Tarihi: 10.23.2018

Kabul Tarihi: 13.12.2018

ABSTRACT

Introduction: Tobacco consumption is an important public health issue due to its increasing prevalence and negative effect on health. Physicians are an influential slice of population whose behavior may have an impact on the society, and considering they adopt their beliefs and behavior regarding smoking during their education, the need for a detailed assessment of physicians' and physician candidates smoking habits and reasons arises to develop intervention programs. The study aims to examine the prevalence of and the reasons for smoking in students and healthcare staff of Gazi University Faculty of Medicine.

Materials and Methods: The cross-sectional research consisted of a total of 696 participants who are students, research assistants and lecturers in the Gazi University Faculty of Medicine.

Results: The study found out 38.2% of the participants have tried smoking at least once in their life and 27.4% still smoke. Logistic regression analysis results show male gender (RR: 4,221), lack of knowledge about smoking (RR:2,139) and unbalanced diet (RR: 3,684) are statistically significant predictors of smoking. Furthermore, it was found out that students with higher income smoked more.

Conclusion: The increasing prevalence of smoking is thought-provoking. Considering the importance of the physicians' part in acting as role models, increasing prevalence of smoking in physicians pose a major risk on public health. Therefore, developing interventions to stop physicians' smoking are of crucial importance.

Key Words: Smoking, addiction, Faculty of Medicine

Received: 23.10.2018

Accepted: 12.13.2018

Yazışma Adresi / Address for Correspondence: Dr.Asiye Uğraş Dikmen, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye E-posta: asiyeud@gmail.com

©Telif Hakkı 2019 Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi - Makale metnine <http://medicaljournal.gazi.edu.tr/> web adresinden ulaşılabilir.

©Copyright 2019 by Gazi University Medical Faculty - Available on-line at web site <http://medicaljournal.gazi.edu.tr/>

doi:<http://dx.doi.org/10.12996/gmj.2019.30>

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü'nün Global tütün Kullanımı Epidemisine ait raporunda, 2007 yılında sadece 1 milyar insanın (dünya nüfusunun %15'i) tütünden korunma stratejileri kapsamında iken 2017 yılında 4,7 milyar insanın (dünya nüfusunun %63'ü) tütünden korunma stratejileri kapsamında olduğunu bildirmektedir (1).

Buna rağmen, tütün tüm dünyada yasal olarak kullanılabilen en önemli bağımlılık maddesidir (2,3) ve tıbbi, sosyal, ekonomik ve yasal pek çok soruna neden olan tütün kullanımının Dünyada ve Türkiye' de yaygınlığının giderek artması nedeniyle günümüzde önemli bir halk sağlığı sorunu haline almıştır (4,5). Tütün kullanımı her yıl 7 milyon kişinin ölüme sebep olmaktadır. Bu da her gün yaklaşık 190.000 kişinin tütün kullanımına bağlı öldüğünü göstermektedir (6).

Tütün mamullerinin başında olan sigara kullanımı dünyada önlenebilir ölümlerin en başta gelen sebeplerindendir (7). Sigara kullanımı dünyada en sık görülen başlıca sekiz ölüm nedeninden (iskemik kalp hastalığı, serebrovasküler hastalıklar, alt solunum yolu enfeksiyonları, KOAH, tüberküloz, akciğer kanseri) altısı için risk faktördür(8).

Türkiye'de, 2012 verileri doğrultusunda, 15 yaş ve üzeri erkeklerin %41,4'ü, kadınların ise %13,1'i sigara içmektedir. Yüksekokul ve üniversite gençliğinin de büyük oranda dahil olduğu, 15-24 yaş grubundakilerde sigara kullanım sıklığı %18,9 olup, erkeklerde %31,2, kadınlarda ise %6,8'dir(9).

Sağlık çalışanlarının toplumdaki bireylerin sigara içmeye başlamamaları, kullananların bu davranışından vazgeçmeleri ve kullanmayanların sigara dumanının yarattığı zararlı etkilere korunmaları konularında yaklaşımları ile topluma yol gösterici olmaları beklenirken (10,11), sağlık çalışanlarında sigara içme sıklığı, genel popülasyona göre daha yüksektir (12,13). Hekimler arasında sigara içme alışkanlığının sıklığı, bu konudaki tutum ve davranışları, içinde buldukları toplumun sigara içme alışkanlığını doğrudan etkilemektedir (14). Hekim adayları da geleceğin hekimleri olarak bu konuda önem taşımaktadır.

Bu çerçeveden bakılarak yapılan çalışmalar incelendiğinde, sağlık çalışanlarının büyük kısmının öğrenci iken sigara içmeye başladığı (15) ve tıp fakültesi öğrencileri arasında sigara bağımlılığının yaygın olduğu görülmektedir (16).

Tıp fakülteleri öğrencilerinin sigara içme durumunu inceleyen çalışmalarda yaklaşık her dört tıp fakültesi öğrencisinden birinin sigara kullandığı görülmüştür. (12, 17, 18).

Hekimlerde yapılan çalışmalar incelendiğinde ise yaklaşık her üç hekimden birinin sigara kullandığı görülmüştür (19). Oysaki sağlık çalışanları ve özellikle hekimler, toplumun sigara kullanımı davranışı üzerinde etkili olabilecek bir kesimdir (20) ve hekimlerin sigara konusundaki inançları ve davranışlarını öğrencilik yıllarında kazandıkları bilinen bir gerçektir. Bu nedenle müdahale programları geliştirmek için hekimlerde ve hekim adaylarında sigara kullanım durumu ve nedenlerinin ayrıntılı belirlenmesine ihtiyaç vardır. Böylece alınabilecek kurumsal tedbirler ile hekimlerin ve hekim adayları, topluma örnek olabilecek sağlıklı davranışlar geliştirilmesine yardımcı olacaktırlar.

Bu araştırma ile Ankara ili Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde sigara kullanım durumu ve etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışma Dizaynı ve Katılımcılar

Araştırma, Ankara ili sınırları içerisinde yer alan Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde görev alan araştırma görevlileri, öğretim üyeleri ve öğrencilerin katılımı ile yürütülmüştür. Araştırma kesitsel tipte bir araştırmadır. Tabakalı örneklem metodu kullanılmış ve tabaka değişkeni olarak 'yapılan iş' alınmıştır (öğrenciler/araştırma görevlileri ve öğretim üyeleri, toplam 3716 kişi). Son dönemde, Tıp fakültesinde sigara kullanım sıklığı bilinmediği için %50 bilinmeyen sıklık alınarak α değeri %5, power %80 ve güven aralığı %95 alınarak toplamda 696 kişiye ulaşılmaya hedeflenmiştir. Her tabakadan kaç kişi alınacağı da tabaka ağırlıklarına göre hesaplanmıştır. Alınacak öğrenci sayısı da her sınıfın kendi içindeki ağırlıklarına göre hesaplanmıştır. Toplam sayılar, örneklem sayıları ve ulaşılan kişi sayısı tablo 1'de belirtilmiştir.

Her tabakadan sayılar belirlendikten sonra, öğrenciler, araştırma görevlileri ve öğretim üyeleri isim listeleri üzerinden sistematik örneklem yöntemi ile seçilmiştir ve örnekleme çıkan kişi ile görüşülmüştür. Ulaşılmayanlara iki-üç kez tekrar gidilmiştir. Çalışmaya katılmayı reddeden kimse olmamıştır.

Tablo 1: Örneklem Tablosu, Ankara, 2018.

Görev	Toplam kişi sayısı	Örneklem sayısı	Ulaşılan kişi sayısı
1. sınıf	474	89	89
2. sınıf	522	98	98
3. sınıf	443	83	83
4. sınıf	515	96	96
5. sınıf	439	82	82
6. sınıf	385	72	72
Tüm sınıflar	2778	520	520
Araştırma Görevlisi	565	106	106
Öğretim üyesi	373	70	70
Toplam	3716	696	696

Araştırmanın Veri Kaynağı

Araştırmada veri kaynağı olarak "GUTF'de Sigara Kullanma Durumu Ve Etkileyen Faktörler" anket formu kullanılmıştır. Anket formu araştırmayı yürüten ekip tarafından hazırlanmıştır. Anket, katılımcıların demografik verilerini, sigara kullanımı ile ilgili özelliklerini ve sigara kullanımı ile ilgili tutumlarını değerlendiren 30 sorudan oluşmaktadır.

İstatistiksel Analiz

Araştırma verisi SPSS 21.0 istatistik paket programı aracılığıyla değerlendirilmiştir. Değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu görsel (histogram ve olasılık grafikleri) ve analitik yöntemlerle (Kolmogorov-Smirnov) incelenmiş ve tanımlayıcı istatistikler ortalama ($\pm$) standart sapma, frekans dağılımı ve yüzde olarak sunulmuştur. Çıkarımsal istatistikte, Pearson ki kare testi, Yates düzeltmeli ki kare testi ve logistik regresyon analizi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık değeri $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Logistik regresyon analizinden önce sigara kullanma üzerine etkili olduğu düşünülen değişkenlerin etkisi univariate analizlerle değerlendirilmiştir. Backward LR modeline alınan değişkenler $p < 0.05$ anlamlılıkla modele alınmış, $p < 0.05$ düzeyinde ise çıkarılmıştır.

Ankette bazı sorular açık uçlu sorulmuştur. Bunun nedeni kişilerin asıl düşüncelerinden veri kaybını önlemektir. Açık uçlu sorular sonradan kategorize edilerek gruplandırılmıştır

BULGULAR

Demografik Veriler ve Katılımcı Özellikleri

Katılımcıların yaş ortalaması $25,10 \pm 8,88$ olarak tespit edilmiştir. Toplam 696 katılımcının 346'sı (%49,7) kadın ve 350'si (%50,3) erkektir. Araştırma görevlileri ve öğretim üyelerinin ortalama meslekteki süresi $11,14 \pm 12,02$ yıldır.

Tablo.2 Katılımcıların Genel Sağlık Durumlarıyla İlgili Bazı Özellikleri, Ankara, 2018

	Görev Öğrenci	Araştırma Görevlisi	Öğretim Üyesi	p*
Cinsiyet				
Kadın	258 (%49,6)	57 (%53,8)	31 (%44,3)	<0,001
Erkek	262 (%50,4)	49 (%46,2)	39 (%55,7)	
Kronik Hastalık				
Var	39 (%7,5)	6 (%5,7)	16 (%22,9)	0,203**
Yok	481 (%92,5)	100 (94,3)	54 (%77,1)	
Dengeli Beslenme				
Evet	287 (%55,4)	77 (%72,6)	59 (%84,3)	<0,001
Hayır	231 (%44,6)	29 (%27,4)	11 (%15,7)	
Düzenli Fiziksel Aktivite				
Evet	198 (%38,1)	44 (%41,5)	46 (%65,7)	<0,001
Hayır	322 (%61,9)	62 (%58,5)	24 (%34,3)	

*Tablodaki değişkenler ile şu an sigara kullanımı arasındaki ilişki değerlendirilmiştir.

**Yates Düzeltmeli Ki Kare Testi Uygulanmıştır

Tablo 2'de katılımcıların genel sağlık durumlarıyla ilgili bazı özellikleri sunulmuştur. Altmışbir katılımcı (%8,8) kronik hastalığı olduğunu ifade etmiştir.

ikiyüzyetmişbir katılımcı (%39,0) dengeli beslenmediğini ve 408 katılımcı (%58,6) düzenli fiziksel aktivite yapmadığını belirtmiştir.

Tablo. 3 Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri ve Aile Özellikleri, Anka, 2018

	Sayı	%
Hane Gelir (n=515)		
1500 TL ve Altı	27	5,2
1501TL-3000TL	103	20,0
3001TL-4500TL	160	31,1
4500 TL Üzeri	225	43,7
Kişisel Gelir (n=513)		
1500 TL ve Altı	413	80,5
1501TL-3000TL	79	15,4
3001TL-4500TL	12	2,3
4500 TL Üzeri	9	1,8
İkamet (n=518)		
Evde	351	67,8
Yurtta	167	32,2
Anne Öğrenim Durumu (n=520)		
Lise Ve Altı	312	60,0
Yükseköğretim Ve Üzeri	208	40,0
Annenin Mesleği (n=520)		
Ev Hanımı	284	54,6
İşçi	13	2,5
Emekli	46	8,8
Memur	141	27,1
Serbest Meslek	36	6,9
Baba Öğrenim Durumu (n=520)		
Lise Ve Altı	184	35,4
Yükseköğretim Ve Üzeri	336	64,6
Babanın Mesleği (n=518)		
Memur	226	43,6
İşçi	56	10,8
Emekli	95	18,3
Serbest Meslek	141	27,2

Tablo 3'te araştırmaya katılan öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ve aile özellikleri sunulmuştur. Öğrencilerin %43,7'si hane gelirinin 4500TL'nin üzerinde olduğunu, %80,5'i kişisel gelirlerinin 1500TL ve altında olduğunu, %67,8'i evde ikamet ettiğini, %60,0'ı annesinin lise ve altı okul mezunu olduğunu, %64,6'sı

babasının yükseköğretim ve üzeri okul mezunu olduğunu, %54,6'sı annesinin ev hanımı olduğunu ve %43,6'sı babasının memur olduğunu ifade etmiştir. Öğrenci katılımcılar buldukları sınıfa göre incelendiğinde 6 sınıfın her birinde yaklaşık %16 katılımcı bulunduğu görülmektedir

Sigara Kullanımı Ve Sigara Kullanımı Hakkında Bilgi ve Tutum

Tablo. 4 Katılımcıların Sigara Kullanım Durumu İle İlgili Özellikleri, Ankara, 2018

	Görev		
	Öğrenci	Araştırma Görevlisi	Öğretim Görevlisi
Hayatının Bir Döneminde Sigara Kullanma Durumu			
Hayır	319 (%61,5)	66 (%62,3)	44 (%62,9)
Evet	200 (%38,5)	40 (%37,7)	26 (%37,1)
	$\chi^2= 0,660$	$p=0,968$	
Şu An Sigara Kullanma Durumu			
Hayır	373 (%71,7)	80 (%75,5)	52 (%74,3)
Evet	147 (%28,3)	26 (%24,5)	18 (%25,7)
	$\chi^2= 0,736$	$p=0,692$	
En az 1 Sigarayı Bitirmiş Olanların Sigarayı Bırakma Durumu			
Halen İçiyor	147 (%73,5)	26 (%65,0)	18 (%69,2)
Bırakmış	53 (%26,5)	14 (%35,0)	8 (%30,8)
	$\chi^2= 1,284$	$p=0,526$	
İlk Kez Sigara İçme Zamanı			
Tıp Fakültesi Öncesinde	115 (%58,1)	13 (%32,5)	10 (%38,5)
Tıp Fakültesinde	83 (%41,9)	25 (%62,5)	9 (%34,6)
Tıp Fakültesi Sonrasında	0 (%0,0)	2 (%5,0)	7 (%26,9)
*			
Sigaraya Başlama Nedeni			
Çevreden görme	76 (%40,9)	17 (%44,7)	13 (%52,0)
Stres-Sınav Stresi	53 (%28,5)	8 (%21,1)	4 (%16,0)
Özenme-Merak	37 (%19,9)	8 (%21,1)	3 (%12,0)
Diğer*	20 (%10,8)	5 (%13,2)	5 (%20,0)
	$\chi^2= 4,844$	$p=0,564$	
Günlük İçtiği Sigara Miktarı			
1 Sigara	9 (%6,2)	1 (%3,8)	1 (%5,6)
2-5 Sigara	17 (%11,7)	6 (%23,1)	3 (%16,7)
6-10 Sigara	40 (%27,6)	6 (%23,1)	0 (%0,0)
11-20 Sigara	61 (%42,1)	10 (%38,5)	8 (%44,4)
20 Sigaradan Daha Fazla	18 (%12,4)	3 (%11,5)	6 (%33,3)
*			
Sigarayı Bırakmayı Deneme Durumu			
Hayır	94 (%51,4)	18 (%48,6)	15 (%57,7)
Evet	89 (%48,6)	19 (%51,4)	11 (%42,3)
	$\chi^2= 0,519$	$p=0,771$	

*:Gözlerden birinde sıfır olduğu için ki kare testi uygulanamamıştır.

** :Diğer içinde en sık belirtilen durum keyif ve ailevi nedenler olmuştur.

Tablo 4'te katılımcıların sigara kullanım durumu ile ilgili özellikleri sunulmuştur. Tıp fakültesi öncesi sigaraya başlayanlar için ortalama başlama yaşı $16,32 \pm 1,85$ 'tir. 266 katılımcı (%38,3) hayatında bir kere sigarayı denemiş olduğunu, 191 katılımcı (%27,4) şu an sigara kullanmakta olduğunu, 138 katılımcı (52,3) ilk sigarayı tıp fakültesi öncesi içtiğini, 106 katılımcı (%42,6) sigaraya başlamasında

çevresinin etken olduğunu, 79 katılımcı (%41,8) günde 11-20 sigara kullandığını, 119 katılımcı (%48,4) sigarayı bırakmayı denediğini ve 75 katılımcı (%28,2) sigarayı bıraktığını ifade etmiştir.

Tablo 5 Katılımcıların Sigara Kullanımı Konusunda Bilgi ve Tutumları, Ankara, 2018

	Görev		
	Öğrenci	Araştırma Görevlisi	Öğretim Üyesi
Sigaranın Etkileri Konusunda Bilgi			
Yetersiz	163 (%31,6)	20 (%19,0)	10 (%14,3)
Yeterli	353 (%68,4)	85 (%81,0)	60 (%85,7)
	X²= 14,022	p=0,001	
Kapalı Alanda Sigara İçme Yasağı Hakkında Görüş			
Gerekli	407 (%78,3)	94 (%88,7)	60 (%85,7)
Gereksiz	47 (%9,0)	8 (%7,5)	2 (%2,9)
Farketmez	66 (%12,7)	4 (%3,8)	8 (%11,4)
	X²= 10,360	p=0,031	
Kapalı Alanda Sigara İçme Yasağının Sigara Kullanımını Azaltacağını Düşünme			
Düşünmüyorum	196 (%37,9)	24 (%22,6)	15 (%21,4)
Düşünüyorum	321 (%62,1)	82 (%77,4)	55 (%78,6)
	X²= 14,565	p=0,001	
Sağlık Çalışanlarının Sigara İçme Konusunda Daha Dikkatli Olması Gerektiğini Düşünme			
Hayır	109 (%21,1)	22 (%20,8)	7 (%10,0)
Evet	408 (%78,9)	84 (%79,2)	63 (%90,0)
	X²= 4,804	p=0,910	

Tablo 5'te katılımcıların sigara kullanımı konusunda bilgi ve tutumları sunulmuştur. 193 katılımcı (%27,9) sigaranın etkileri ve sigarayı önleme\bırakma konusunda bilgilerinin yetersiz olduğunu, 561 katılımcı (%80,6) kapalı alanlarda sigara içme yasağının gerekli olduğunu düşündüğünü, 458 katılımcı (%66,1)

kapalı alanlarda sigara içme yasağının sigara kullanımını azaltacağını düşündüğünü ve 555 katılımcı (%80,1) sağlık çalışanlarının sigara içme konusunda daha dikkatli ve hassas olması gerektiğini düşündüğünü ifade etmiştir.

Sigara Kullanımının Belirleyicileri

Tablo 6. Tüm Katılımcıların Şu An Sigara Kullanma Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Dağılımı, Ankara, 2018.

Etkili Faktörler	RR*	95% CI	P
Cinsiyet			
Kadın (ref)	1,000		
Erkek	4,221	2,814-6,332	0,0001
Sigaranın Etkileri ve Önleme Hakkında Bilgi			
Yeterli (ref)	1,000		
Yetersiz	2,139	1,425-3,211	0,0001
Dengeli Beslenme			
Evet (ref)	1,000		
Hayır	3,684	2,426-5,595	0,0001
Düzenli Fiziksel Aktivite Yapma			
Evet (ref)	1,000		
Hayır	1,401	0,902-2,174	0,133

*RR:Odds oranı ile gösterilen tahmini rölatif risk

Tablo 5'te tüm katılımcıların şu an sigara kullanma düzeylerini etkileyen faktörler sunulmuştur. Sigara kullanımı ile ilgili bilginin yetersizliği ile sigara kullanımının arttığı (RR: 2,139), dengeli beslenmeyenlerin dengeli beslenenlere

göre daha fazla sigara kullandığı (RR:3,684) ve erkek cinsiyetin kadın cinsiyete göre sigara kullanımının daha fazla olduğu (RR:4,221) görülmüştür.

Tablo 6. Öğrencilerin Şu An Sigara Kullanma Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Dağılımı, Ankara, 2018

Etkili Faktörler	RR*	95% CI	P
Cinsiyet			
Kadın (ref)	1,000		
Erkek	4,912	3,009-8,020	0,0001
Sigaranın Etkileri ve Önleme Hakkında Bilgi			
Yeterli (ref)	1,000		
Yetersiz	2,494	1,555-4,001	0,0001
Dengeli Beslenme			
Evet (ref)	1,000		
Hayır	3,881	2,426-6,208	0,0001
Kişisel Gelir			
1500 TL ve Altı (ref)	1,000		
1500 TL'nin Üstü	3,228	1,864-5,590	0,0001
Öğrencinin İkamet Ettiği Yer			
Yurt (ref)	1,000		
Ev	1,555	0,918-2,635	0,101

*RR:Odds oranı ile gösterilen tahmini rölatif risk

Tablo 6'te öğrencilerin şu an sigara kullanma düzeylerini etkileyen faktörler sunulmuştur. Sigara kullanımı ile ilgili bilginin yetersizliği ile sigara kullanımının arttığı (RR: 2,494), dengeli beslenmeyenlerin dengeli beslenenlere göre daha fazla sigara kullandığı (RR:3,881), kişisel geliri 1500TL'nin üstü olanların 1500TL ve altına göre daha fazla sigara kullandığı (RR:3,228) ve erkek cinsiyetin kadın cinsiyete göre sigara kullanımının daha fazla olduğu (RR:4,912) görülmüştür.

TARTIŞMA

Sigara Kullanımıyla İlgili Veriler

Bu çalışmada hem öğrencilerde hem de araştırma görevlilerinde sigara kullanma sıklığı incelendiğinde yaklaşık her üç kişiden birinin sigara kullandığı görülmektedir. Gerek doktorların (21,22) gerek tıp fakültesi öğrencilerinin (16,17,18,23) incelendiği çalışmalarda sigara kullanımının benzer sıklıkta olduğu görülmektedir. Bu nedenle kişileri sigara içmeye başlatan sebepleri iyi irdelemek gerekmektedir.

Sigara bağımlılığında sigara kullanım süresi önemli bir etkidir. Bu çerçeveden bakıldığında başlama yaşı da önem arz etmektedir. Bu çalışmada doktorların ve doktor adaylarının ortalama sigaraya başlama yaşı 16'dır. Literatürde de başlangıç yaşının 16 civarı olduğu birçok çalışma gösterilebilir (16, 18, 24).

Sigara bağımlılığı, bağımlılıktan kurtulmanın güç olduğu bir bağımlılıktır. Bu çalışmada katılımcıların yarıya yakını sigarayı bırakmayı denediğini ve %28'i de sigarayı bıraktığını ifade etmiştir. Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde ve Gazi Üniversitesi'nde yapılan çalışmalarda da sigara bırakmayı deneme sıklığı benzer olarak görülmüştür (21,25). Kişilerde sigarayı bırakma isteğinin azımsanmayacak düzeyde olsa da bağımlılıktan kurtulma başarısının düşüklüğü bu konuda birincil korumanın yani kişilerin sigaraya başlamasının önlenmesinin önemi görülmektedir.

Bu çalışmada katılımcıların %41,8'i günde 11-20 sigara kullandığını ifade etmiştir. Literatürde de bu çalışmayla çok benzer sıklıkta sigara kullananların büyük çoğunluğunun günde 11-20 sigara kullandığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (21,25). Bu veriler bağımlılığın boyutu açısından değerlendirilirse azımsanmayacak düzeyde denilebilir.

Kişilerin sigaraya başlamasını önleme konusunda müdahale edebilmek için öncelikle kişileri sigaraya başlatan nedenler belirlenmelidir. Bu çalışmada sigara kullandığını belirten katılımcıların yarıya yakını sigaraya başlamasında çevresinin etken olduğunu belirtmiştir. Literatürde de birden fazla çalışmada benzer şekilde en önemli başlama nedeni olarak arkadaş etkisi gösterilmiştir. (18,26) Bu nedenle sigarayla mücadeleyi tek tek birey bazında değil toplum bazında ele almak daha geçerli bir yaklaşım olacaktır.

Sigara Kullanımı Konusunda Bilgi Ve Tutum

Sigara kullanımıyla ilgili kişilerin bilgisi önemli bir belirleyicidir. Bu çalışmada katılımcıların yaklaşık dörtte biri sigaranın etkileri ve sigarayı önleme\bırakma konusunda bilgilerinin yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

Öğrencilerde bu sıklık daha fazlayken araştırma görevlilerinde daha az ve öğretim görevlilerinde daha da az olarak görülmüştür. Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde yapılan başka bir çalışmada ise bu sıklık neredeyse yarıya yakın olarak gözlemlenmiştir (25). Her ne kadar bu veride kişinin deneyimine göre giderek azalma görüle de bu konudaki eksiklik gerek tıp fakültesi eğitiminde gerekse de tıp fakültesi sonrası doktorları sigara ile ilgili bilgilendirmenin önemini göstermektedir.

Kapalı alanlarda sigara kullanımı yasağı gerek sigara kullanımı ile mücadelede gerekse de pasif içiciliğin önlenmesinde önemli yer arz etmektedir. Bu çalışmada katılımcıların %80'i kapalı alanlarda sigara içme yasağının gerekli olduğunu düşündüğünü ve %66'sı da kapalı alanlarda sigara içme yasağının sigara kullanımını azaltacağını düşündüğünü ifade etmiştir. Konuyla ilgili diğer çalışmalarda katılımcıların büyük çoğunluğunun benzer görüşte olduğu görülmüştür (18, 27). Kişilerin sigara kullanımı bu veriyi etkilese de doktorların büyük çoğunluğunun bu yasağı benimsediği görülmektedir.

Sigara kullanımı ile mücadelede toplumda rol modelleri her zaman önem taşımıştır. Sağlık çalışanları bu konuda en önde gelen grup denilebilir. Bu çalışmada katılımcıların %80'i sağlık çalışanlarının sigara içme konusunda daha dikkatli ve hassas olması gerektiğini düşündüğünü ifade etmiştir. Literatürdeki diğer çalışmalar incelendiğinde de benzer sonuçlar gözlemlenmiştir(21,24,27). Bu veriler ele alınarak sağlık çalışanlarının rol model görevlerinin farkında olduğu ve sigara konusunda da rol model olmaları gerektiğinin farkında oldukları söylenebilir.

İlişkili Faktörler

Tüm Katılımcılar

Toplumsal roller de sigara kullanımı konusunda ele alınması gereken bir başlıktır. Bu çalışmada hekimlerde ve hekim adaylarında erkek cinsiyetin kadın cinsiyete göre sigara kullanımının daha fazla olduğu görülmüştür. Literatürde de bu veriyle uyumlu birçok çalışma mevcuttur (17,19,28,29). Bu veriler ele alınarak erkek doktorların sigara kullanımına başlamaya etki eden çevresel faktörlere daha fazla maruz kaldığı ve toplumsal cinsiyet rollerinde kadın cinsiyetin sigara kullanımının daha uygunsuz görüldüğü yorumu çıkarılabilir.

Sağlıklı davranış biçimleri içinde yeterli ve dengeli beslenme sigara kullanımında da etkili bir durumdur. Bu çalışmada dengeli beslenmeyenlerin dengeli beslenenlere göre daha fazla sigara kullandığı görülmektedir. Konuyla ilgili diğer çalışmalarda da benzer sonuçlara rastlanmıştır (30,31,32). Sağlıklı davranış biçimlerinin genelde birbiriyle ilintili biçimde olumlu veya olumsuz yönde ilerlediği düşünülürse bunları bir bütün olarak ele alıp sağlıklı davranış biçimlerinin desteklenmesi gerekmektedir.

Uğraş Dikmen ve ark.

Sigara kullanımı

Daha önce de bahsedildiği gibi sigara kullanımı ile ilgili bilgi yetersizliği sigara kullanımında önemli bir belirleyicidir. Bu çalışmada doktorlarda sigara kullanımı ile ilgili bilginin yetersizliği ile sigara kullanımının arttığı gözlemlenmiştir. Konuyla ilgili diğer çalışmalarda da benzer veriler mevcuttur (33,34,35).

Bu veriler ele alınarak gerek tıp fakültesi eğitiminde gerekse fakülte sonrası hizmet içi eğitimlerde sigara kullanımı ile ilgili daha fazla eğitim verilmesi gerektiği söylenebilir.

Öğrenciler

Bu çalışmada öğrencilerin sigara kullanımı üzerine yapılan çoklu analizde yine cinsiyetin, sigara kullanımı ile ilgili bilginin ve dengeli beslenmenin anlamlı yordayıcılar olduğu görülmüştür. Bunlara ek olarak tıp fakültesi öğrencilerinde kişisel gelirin de anlamlı bir belirleyici olduğu görülmüştür. Çalışmada kişisel geliri 1500TL'nin üstü olanların 1500TL ve altına göre daha fazla sigara kullandığı görülmüştür. Literatürde bunu destekleyen veriler mevcuttur. (28,36,37) Bu durumda DSÖ'nün MPOWER stratejisi içinde yer alan fiyat artırımının konuyla mücadelede önemini göstermektedir.

SONUÇ

Sigara kullanımı konusunda giderek artan kullanım verileri düşündürücüdür. Toplumda rol model yönlerinin önemi de göz önünde bulundurulursa doktorlarda sigara kullanım sıklığının artması toplum sağlığı açısından büyük bir risk oluşturmaktadır. Sigarayı bırakma başarısının düşük olması sebebiyle doktorları sigaraya başlamaktan korumak gerekmektedir.

Sigara kullanımı ile mücadelede, DSÖ'nün MPOWER stratejisi kapsamında bu çalışmanın verileri ele alınırsa fiyat artırımının, sigara ile ilgili zorlayıcı engellerin ve kişilerin bilgilendirilmesinin önemi görülmektedir. Bunlara ek olarak sağlıklı geliştirme çerçevesinde yeterli ve dengeli beslenmenin de desteklenmesi ve kişilere sağlıklı yaşam biçimi davranışları kazandırmak gerek sigara kullanımını önlemede gerekse de daha sağlıklı bir toplum yaşamı sağlamada önem arz etmektedir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

KAYNAKLAR

- World Health Organization. WHO report on the global tobacco epidemic, 2017: monitoring tobacco use and prevention policies. Geneva. 2017; Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO
- İlhan F, Aksakal N, İlhan M N, Aygün R. Gazi Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara İçme Durumu. Tsk Koruyucu Hekimlik Bülteni. 2005; 4:188-98.
- Bilir N, Doğan B G, Yıldız A N, Sigara İçme Konusunda Davranış Ve Tutumlar. Hacettepe Halk Sağlığı Vakfı Yayını. 1997; Yayın No: 7.
- Hodgetts G, Broers T, Godwin M, Smoking Behaviour Knowledge And Attitudes Among Family Medicine Physicians And Nurses In Bosnia And Herzegovina. BMC FamPract. 2004;11:12.
- Tezcan S, Yardım N. Türkiye'de Çeşitli Sağlık Kurumlarının Doktor, Hemşire Ve Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara İçme Boyutu. Tüberk Toraks 2003;51:390-7.
- Gbd 2016 Risk Factors Collaborators. Global, Regional, And National Comparative Risk Assessment Of 84 Behavioural, Environmental And Occupational, And Metabolic Risks Or Clusters Of Risks, 1990–2016: A Systematic Analysis For The Global Burden Of Disease Study 2016. Lancet. 2017;390:1345-422.
- World Health Organization. *World Health Statistics* 2010. 2010; 978 92 4 156398 7
- Bilir, N., Özcebe, H., Aslan, D. and Ergüder, T. Dünya Sağlık Örgütü Küresel Tütün Salgını Raporu, 2008. Dsö Avrupa Bölge Ofisi Yayınları. 2008
- Sağlık Bakanlığı (2012). Küresel Yetişkin Tütün Araştırması Türkiye 2012. Ankara: Sağlık Bakanlığı Yayınları. 2012; 948: 978-975-590-502-0
- WHO. The Role Of Health Professionals In Tobacco Control; World No Tobacco Day-31 May. Who Library Cataloguing-In-Publication. 2005; isbn 92.4.159320 2.
- Aslan D., Bilir N., Özcebe H., Ergüder T., Türkiye'de Sağlık Çalışanlarının Sigara İçme Durumları Ve Etkileyen Faktörler, Araştırma Raporu, Sağlık Bakanlığı Yayınları. 2007; 1-84, 200.
- Yengil, Erhan. Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara İçme Durumu Ve Sigara İle İlgili Tutumları. Konuralp Tıp Dergisi. 2014;1-7.
- La Torre G, Guastamacchia S, Barbagallo A, Mannocci A. Effects On Female Healthcare Workers Of The Ministry Of Health Campaign Against Tobacco Smoking. Giornale Italiano Di Medicina Del Lavoro Ed Ergonomia. 2017; 39.1 34-8.
- Özdemir İ. İ. Denizli İli Sınırları İçerisindeki Hekimlerin Sigara İçme Durumları Ve Sigara İçme Prevalansı[thesis]. [Denizli]; 2001
- Zakharova, L. A., Ibatov A. D., Nagibina Y. V. About Development Of Programs Of Struggle With Tobacco Smoking In Medical Workers. Problemy Sotsial'noi Gigeny, Zdravookhroneniya I İstorii Meditsiny. 2017; 25.5 286-9

- Kusma B, Quarcoo D, Vitzthum K, Welte T, Mache S, Meyer-Falcke A. Berlin's Medical Students' Smoking Habits, Knowledge About Smoking And Attitudes Toward Smoking Cessation Counseling. Journal Of Occupational Medicine And Toxicology. 2010;5:1
- Çalışkan, D. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrenci Ve Çalışanlarının Sigara İçme Durumu Ve Etkili Faktörler. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası. 2005; 58(03)
- Mayda A.S., Tufan N, Baştaş S. Düzce Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara Konusundaki Tutumları Ve İçme Sıklıkları. Tsk Koruyucu Hekimlik Bülteni. 2007; 6.5 364-70.
- Sotiropoulos A, Gikas A, Spanou E, Dimitrelou D, Karakostas F, Skliros E. Smoking Habits And Associated Factors Among Greek Physicians. Public Health. 2007; 121:333-40.
- Shuja S, Hussain A, Malik S, Rizwan T, Amin M, Choudhry Z. Perceptions Of Health Professional Students Regarding Waterpipe Smoking And Its Effects On Oral Health. J Ayub Med Coll Abbottabad 2018;30:90–3
- Özyurt, L. Hekimlerin Sigara İçme Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi (Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Örneği) [thesis]. [Ankara]; 2006
- Özer A.Ö. Eskişehir'de Birinci Basamak Hizmeti Veren Doktorların Sigara İçicilik Durumları Ve Sigara Bıraktıra Konusundaki Tutumları, [thesis]. [Eskişehir]; 2012
- Torre G.L, Kirsh W, Bes-Rastrollo M, Ramos R. M, Czaplicki M, Gualano M.R, Thummler K, Ricciardi W, Boccia A, GHSS Collaborative Group. Tobacco Use Among Medical Students In Europe: Results Of A Multicentre Study Using The Global Health Professions Student Survey. Public Health. 2012; 126.2: 159-64.
- Karaardıç L. Ankara Garnizonundaki Asker Hastanelerinin Personeli İle Gata Öğrencilerinde Sigara Kullanımı Sıklığının Ve Sigara İle İlgili Tutum Ve Davranışların İncelenmesi[thesis]. [Ankara]; 2013.
- Yılmaz H. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara Kullanım Durumları Ve Sigara Bıraktıra Tedavisi İle İlgili Bilgi, Tutum Ve Davranışları[thesis]. [Samsun]; 2017.
- Kartal M, Midik Ö, Büyükkakus A. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sigara Kullanımı Ve Yaşam Kalitelerine Etkisi. Turk Toraks Dergisi. 2012;13.1 11.
- Yao T, Ong M, Lee A, Jiang Y, Mao Z. Smoking Knowledge, Attitudes, Behavior, And Associated Factors Among Chinese Male Surgeons. World Journal Of Surgery. 2009; 33.5 : 910-7.
- Köksal EN. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara, Alkol, Madde Kullanım Sıklığının Ve Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi [thesis]. [Samsun]; 2016
- Kaneita Y, Uchida T, Ohida T. Epidemiological Study Of Smoking Among Japanese Physicians. Preventive Medicine. 2010; 51.2 : 164-167.
- Senol Y, Donmez L, Turkay M, Aktekin M. The Incidence Of Smoking And Risk Factors For Smoking İnitiation In Medical Faculty Students: Cohort Study. BMC Public Health. 2006; 6.1 : 128.
- Dallongeville J, Marécaux N, Fruchart JC, Amouyel P. Cigarette Smoking Is Associated With Unhealthy Patterns Of Nutrient Intake: A Meta-Analysis. The Journal Of Nutrition. 1998; 128.9 : 1450-7.
- Cade J.E, Margetts B.M. Relationship Between Diet And Smoking–Is The Diet Of Smokers Different?. Journal Of Epidemiology & Community Health. 1991; 45.4 : 270-2.
- Alexopoulos E.C, Jelastopulu E, Aronis K, Dougenis D. Cigarette Smoking Among University Students In Greece: A Comparison Between Medical And Other Students. Environmental Health And Preventive Medicine. 2010; 15.2 : 115.
- Clark E, McCann TV, Rowe K, Lazenbatt A. Cognitive Dissonance And Undergraduate Nursing Students' Knowledge Of, And Attitudes About, Smoking. Journal Of Advanced Nursing. 2004; 46.6 : 586-594.
- Ross H, Blecher E, Yan L, Hyland A. Do Cigarette Prices Motivate Smokers To Quit? New Evidence From The Itc Survey. Addiction. 2011; 106.3 : 609-19.
- Ramakrishna GS, Sankara Sarma P, Thankappan KR. Tobacco Use Among Medical Students In Orissa." Natl Med J India. 2005; 18.6 : 285-9.
- Nasser A, Salah B, Regassa L, Alhakimiy A, Zhang X. Smoking Prevalence, Attitudes And Associated Factors Among Students In Health-Related Departments Of Community College In Rural Yemen. Tobacco Induced Diseases. 2018; 16.